

ĢENERĀLADVOKĀTA ANTONIO TICANO
[ANTONIO TIZZANO] SECINĀJUMI,

sniegti 2004. gada 18. maijā¹

I — Ievads

1. *Immigration Appellate Authority Hatton Cross* (Hatonkrosas Apelācijas instances tiesa imigrācijas jautājumos) jautā, vai saistībā ar šīs lietas neparastajiem un īpašajiem faktiem Kopienu tiesības aizliedz dalībvalstij nepiešķirt ilgtermiņa uzturēšanās atļauju mazgaidīgam bērnam, kas ir citas dalībvalsts pilsonis, kurš kopš piedzimšanas dzīvo pirmās valsts teritorijā, kā arī viņa mātei, kas ir trešās valsts pilsonē.

dalībvalstu teritorijā, ievērojot šajā Līgumā noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī tā istenošanai paredzētos pasākumus”.

3. No sekundārajiem tiesību aktiem, kas attiecas uz noteikumiem par uzturēšanās un pārvietošanās tiesībām, īpaši jāpiemin Padomes 1973. gada 21. maija Direktīva 73/148/EEK par dalībvalstu pilsoņu pārvietošanās un dzīvesvietas [uzturēšanās] Kopienā ierobežojumu atcelšanu saistībā ar uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu (turpmāk tekstā — “Direktīva 73/148”).²

II — Atbilstošās Kopienu tiesību normas

2. Kā zināms, EKL 17. pants papildus valsts pilsonībai paredz Savienības pilsonību, kā arī papildus citām Līgumā noteiktām tiesībām un pienākumiem EKL 18. pantā īpaši paredz “tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties

4. Saskaņā ar direktīvas 1. pantu

“1. Dalībvalstis, rīkojoties saskaņā ar šajā direktīvā paredzēto, atceļ pārvietošanās un uzturēšanās ierobežojumus attiecībā uz:

¹ — Oriģinālvaloda — itāļu.

² — OV L 172, 14. lpp.

[..]

- b) dalībvalstu pilsoņiem, kas vēlas doties uz citu dalībvalsti kā pakalpojumu saņēmēji;

“1. Dalībvalstis piešķir uzturēšanās tiesības citu dalībvalstu pilsoņiem, kam nav šādu tiesību saskaņā ar citiem Kopienas tiesību aktu noteikumiem, un to ģimenes locekļiem, kā definēts 2. punktā, ar nosacījumu, ka šiem pilsoņiem un to ģimenes locekļiem uzņēmējā dalībvalstī ir pilna apdrošināšana slimības gadījumiem un ir pietiekami daudz līdzekļu, lai nekļūtu par apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, kamēr tie šajā valstī dzīvo.

[..]

[..]

- d) minēto pilsoņu un to laulāto augšupējiem un lejupējiem radniekiem, kas ir viņu apgādībā, neatkarīgi no to pilsonības.”

2. Tiesības apmesties uz dzīvi citā dalībvalstī kopā ar personu, kurai ir uzturēšanās tiesības, neatkarīgi no pilsonības ir šādām personām:

5. Direktīvas 4. panta 2. punkts noteic, ka “dzīvesvietas [uzturēšanās] tiesību ilgums personām, kas sniedz un saņem pakalpojumus, ir vienāds ar laikposmu, kurā sniedz pakalpojumus”.

- a) viņa vai viņas laulātajam un viņu pēctečiem, kuri ir apgādājami;

6. Padomes 1990. gada 28. jūnija Direktīva 90/364/EEK par uzturēšanās tiesībām (turpmāk tekstā — “Direktīva 90/364”)³ regulē ekonomiski neaktīvu personu uzturēšanās un pārvietošanās tiesības. Direktīvas 1. pants noteic, ka:

- b) šīs personas, kurai ir uzturēšanās tiesības, un tā laulātā augšupējiem radniekiem, kuri ir apgādājami.”

³ — OV L 180, 26. lpp.

III — Fakti un procedūra

7. Prejudicālie jautājumi uzdoti sakarā ar apelācijas sūdzību, ko *Immigration Appellate Authority* ieniedza Īrijas pilsonē Kunkjana Katrīna Žu [*Kunqian Catherine Zhu*] (turpmāk tekstā — “Katrīna” vai arī “pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja”), kas dzimusi 2000. gada 16. septembrī Belfāstā (Apvienotā Karaliste), un viņas māte, Ķīnas Tautas Republikas pilsonē Mana Lavete Čena [*Man Lavette Chen*] (turpmāk tekstā — “māte” vai “Čena”, vai arī “otrā apelācijas sūdzības iesniedzēja”) pret *Secretary of State for the Home Department* (turpmāk tekstā — “*Secretary of State*”) sakarā ar atteikumu piešķirt viņām ilgtermiņa uzturēšanās atļauju Apvienotajā Karalistē.

8. Čena ar vīru, kurš arī ir Ķīnas pilsonis, strādā uzņēmumā, kas reģistrēts Ķīnas Tautas Republikā. Tas ir ļoti liels uzņēmums, kas ražo un eksportē ķīmiskas vielas uz dažādām vietām pasaulē, jo īpaši uz Apvienoto Karalisti un citām Eiropas Savienības dalībvalstīm.

9. Čens ir viens no šī uzņēmuma direktoriem un vairākuma akcionārs. Pildot direktora pienākumus, viņš bieži dodas komandējumos uz Apvienoto Karalisti un uz citām Eiropas Savienības dalībvalstīm.

10. Pirms Katrīnas piedzimšanas laulātajam pārim bija tikai viens bērns, dēls Huksjangs Žu [*Huixiang Zhu*], kas ir dzimis 1998. gadā Ķīnas Tautas Republikā. Čenu laulātais pāris vēlējās vēl vienu bērnu, taču sastapās ar politiskiem ierobežojumiem sakarā ar dzimstības kontroli, tā saukto “viena bērna” politiku, ko pieņēmusi Ķīnas Tautas Republika, lai atturētu Ķīnas pilsoņus no otrā bērna dzemdēšanas.

11. Lai izvairītos no iepriekš minētās demogrāfiskās politikas negatīvajām juridiskajām sekām, ko varētu radīt otrā pēcnācēja piedzimšana, bet par ko jau bija nojaušams, Čena 2000. gadā nolēma dzemdēt bērnu ārvalstīs un devās uz Apvienoto Karalisti.

12. Katrīna piedzima 2000. gada 16. septembrī Belfāstā, Ziemeļīrijā.

13. Dzimšanas vietas izvēle nebija nejauša. Jaatgādina, ka jebkurā gadījumā, ievērojot noteiktus priekšnosacījumus, jebkura persona, kas dzimusi Īrijas salā, pat ārpus Īrijas (*Éire*) politiskajām robežām, iegūst Īrijas pilsonību. Kā tas izriet no lietas materiāliem, tieši šīs Īrijas tiesību normas ipatnības dēļ, uz ko viņiem norādīja konsultējošie juristi, Čenu laulātais pāris nolēma Katrīnu dzemdēt

Belfāstā. Būtībā viņi vēlējās izmantot meitas Eiropas Savienības pilsonību, lai nodrošinātu viņai un viņas mātei iespēju apmesties uz dzīvi Apvienotajā Karalistē.

14. Būtībā Katrīnas situācija atbilst minētajiem priekšnosacījumiem, kas noteikti Īrijas tiesību normās, tādējādi līdz ar piedzimšanu viņa ieguva Īrijas pilsonību un tātad arī Savienības pilsonību. Tomēr viņa *neieguva* Lielbritānijas pilsonību, jo neatbilda priekšnosacījumiem, ko šādam mērķim nosaka attiecīgie Apvienotās Karalistes tiesību akti.

15. Vēlāk, kad Čena kopā ar savu meitu pārcēlās uz Kārdifu, Velsu, viņa iesniedza Lielbritānijas iestādēm pieteikumu saņemt ilgtermiņa uzturēšanās atļauju, kas ļautu viņai un viņas meitai Katrīnai uzturēties Apvienotajā Karalistē.

16. *Secretary of State* ar 2000. gada 15. jūnija lēmumu noraidīja pieteikumu. Vēršoties pret šādu lēmumu, Katrīna un viņas māte iesniedza apelācijas sūdzību *Immigration Appellate Authority*.

17. Iesniedzējtiesa atzina, ka apstrīdētais lēmums principā atbilst valsts tiesību regulējumam, kas piemērojams šādā gadījumā. Tomēr vairāki apstākļi tai lika apšaubīt, vai lēmums atbilst Kopienas tiesībām.

18. Iesniedzējtiesa atzīmēja, ka Katrīna kā Savienības pilsone varētu baudīt uzturēšanās tiesības, ko tai tieši piešķir Kopienas tiesību normas, savukārt māte varētu baudīt tiesības, kas izriet no viņas bērna tiesībām, jo viņa ir atbildīga par meitas aprūpi un audzināšanu.

19. Attiecībā uz bērnu rodas jautājums, vai tiesības uzturēties Apvienotajā Karalistē galvenokārt izriet no bērna kā pakalpojumu saņēmēja statusa Direktīvas 73/148 izpratnē. Katrīna ir par samaksu sniedzamu bērnu aprūpes privātu pakalpojumu saņēmēja Apvienotajā Karalistē.

20. Turklāt māte un meita, kas, pateicoties mātes rīcībā esošajiem līdzekļiem, vienmēr ir dzīvojušas zem viena jumta, veido ekonomiski pašnodrošinātu ģimeni. Viņas nav bijušas par apgrūtinājumu Lielbritānijas sociālās palīdzības sistēmai, un šķiet maz iespējams, ka nākotnē viņas varētu par tādām kļūt. Abām ir pilna apdrošināšana slimības gadījumiem. Līdz ar to, kā to atzīmē iesniedzējtiesa, nav izslēdzams, ka viņām ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu 90/364.

21. Visbeidzot, iesniedzējtiesa norāda, ka Katrīnai ir tiesības ieceļot Ķīnas Tautas Republikas teritorijā ne vairāk kā līdz 30 die-

nām vienā ieceļošanas reizē un tikai ar šīs valsts, kuras pilsonē viņa nav, valdības atļauju. Līdz ar to aizliegums bērnam vai viņas mātei uzturēties Apvienotajā Karalistē varētu radīt pretlikumīgu iejaukšanos viņu ģimenes dzīvē, jo lielā mērā tiktu ierobežota iespēja turpināt dzīvot kopā.

apelācijas sūdzības iesniedzējas māte, un tās galvenā aprūpētāja un apgādniece, tiesības uzturēties ar pirmo apelācijas sūdzības iesniedzēju:

i) kā ģimenes locekli, kuras apgādībā atrodas pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja, vai

22. Šo iemeslu dēļ *Immigration Appellate Authority* iesniedza Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

ii) tāpēc, ka viņa dzīvoja ar pirmo apelācijas sūdzības iesniedzēju savā izcelsmes valstī, vai

“1) Vai saistībā ar šīs lietas faktiem Padomes Direktīvas 73/148/EEK 1. pants vai, pakārtoti, Padomes Direktīvas 90/364/EEK 1. pants:

iii) jebkura cita īpaša iemesla dēļ?

a) piešķir pirmajai apelācijas sūdzības iesniedzējai, kas ir nepilngadīga un Savienības pilsonē, tiesības ieceļot un uzturēties uzņēmējas dalībvalsts teritorijā;

2) Kādi ir attiecīgie kritēriji, lai noteiktu, vai bērns, kas ir Savienības pilsonis, ir dalībvalsts pilsonis ar Kopienas tiesisko kārtību piešķirto tiesību īstenošanas izpratnē, ja un ciktāl pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja nebūtu “dalībvalsts pilsonē” tiesību, kuras izriet no Kopienas tiesiskās kārtības saskaņā ar Padomes Direktīvu 73/148/EEK vai Padomes Direktīvas 90/364/EEK 1. pantu, īstenošanas izpratnē?

b) ja atbilde ir apstiprinoša, vai tā rezultātā [šie panti] piešķir otrai apelācijas sūdzības iesniedzējai, kas ir trešās valsts pilsonē un pirmās

3) Vai saskaņā ar šīs lietas apstākļiem bērnu aprūpes pakalpojumi, ko saņem pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja, ir pakalpojumi Padomes Direktīvas 73/148/EEK izpratnē?

4) Vai saskaņā ar šīs lietas apstākļiem pirmajai apelācijas sūdzības iesniedzējai tika liegta tiesības uzturēties uzņēmējā valstī, pamatojoties uz Padomes Direktīvas 90/364/EEK 1. pantu, tāpēc, ka viņas vienīgais iztikas līdzekļu avots ir viens no vecākiem, kas ir ar viņu kopā un ir trešās valsts pilsonis?

dzības konvencijas 8. pantu, saskaņā ar kuru ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves un dzīvokļa neaizskaramību, kopsakarā ar šīs pašas konvencijas 14. pantu, un faktu, ka pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja nevar dzīvot Ķīnā ar otru apelācijas sūdzības iesniedzēju, savu tēvu un brāli?”

5) Vai saistībā ar šīs lietas īpašajiem faktiem EKL 18. panta 1. punkts piešķir pirmajai apelācijas sūdzības iesniedzējai tiesības ieceļot un uzturēties uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, pat ja viņai nav tiesību tajā uzturēties saskaņā ar jebkuru citu Kopienas tiesību normu?

23. Apelācijas sūdzības iesniedzējas pamata lietā, Īrija, Apvienotā Karaliste un Komisija attiecīgās lietas izskatīšanas gaitā iesniedza Tiesai rakstveida apsvērumus.

6) Ja atbilde ir apstiprinoša, vai tā rezultātā otrai apelācijas sūdzības iesniedzējai ir tiesības palikt ar pirmo apelācijas sūdzības iesniedzēju, kamēr⁴ pēdējā uzturas uzņēmējas dalībvalsts teritorijā?

IV — Vērtējums

A — Ievada apsvērumi

7) Kāda šajā situācijā ir cilvēka pamattiesību ievērošanas principa iedarbība Kopienas tiesībās, uz ko atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, jo īpaši ņemot vērā faktu, ka viņas balstās uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsar-

24. Kā jau iepriekš norādīju un kā to apliecina faktu izklāsts, šī ir visnotaļ neparasta lieta ar tik īpašām iezīmēm, ka tās savā veidā ir iespaidojušas lietas dalībnieku savstarpējās debates. Šajā gadījumā lietas dalībnieki vairāk centās rast līdzīgus individuālus risinājumus, nevis mēģināja pārliecināties, vai neparastie lietas aspekti atrodami Kopienas tiesību regulējuma noteikumos un prin-

4 — Šī piezīme attiecas tikai uz šo secinājumu tekstu itāļu valodā.

cipos, kas noteikti ar Tiesas judikatūru. Kā tas būs redzams turpinājumā, tieši šis ir veids, kas, pēc manām domām, būtu jāizvēlas, lai atbildētu uz Katrīnas lietā uzdotajiem jautājumiem.

25. Pirmkārt, lai sasniegtu šo mērķi un nodrošinātu pareizu jautājumu izskatīšanu, kā arī lai labāk iedziļinātos būtiskākajos jautājumos, nepieciešams apkopot Tiesai uzdotos iesniedzējtiesas jautājumus. Manuprāt, to var panākt, izdalot no šiem jautājumiem divus galvenos jautājumus, kas varētu būt apkopoti šādi:

a) vai Katrīnai ir tiesības ilgstoši uzturēties Apvienotajā Karalistē kā pakalpojumu saņēmējai Direktīvas 73/148 izpratnē vai kā Savienības pilsonei, kas nav ekonomiski aktīva, bet kuras rīcībā atrodas pietiekami daudz līdzekļu un apdrošināšana slimības gadījumiem Direktīvas 90/346 izpratnē, vai, visbeidzot, tieši balstoties uz EKL 18. pantu; un

b) vai viņas mātei ir tiesības uzturēties kā "ģimenes loceklei", kuras apgādībā atrodas bērns minēto direktīvu izpratnē, vai kā galvenajai apgādniecei, kas ir atbildīga par Katrīnas aprūpi, vai, visbeidzot, ņemot vērā ECTK [Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas] 8. pantā noteiktās tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību?

26. Lidz ar to atbilstoši iepriekš norādītajam turpinājumā izskatīšu iesniedzējtiesas jautājumus, ņemot vērā — kad tas ir lietderīgi vai atbilstīgi — to lietas dalībnieku argumentus, kas lietas izskatīšanas gaitā snieguši savus apsvērumus.

B — *Par prāvas būtību*

27. Pirms padziļināti izskatu norādītos jautājumus, nedaudz pakavēšos pie Apvienotās Karalistes valdības izvirzītās iebildes par nepieņemamību.

28. Apvienotās Karalistes valdība izvirzīja iepriekšēju iebildumu, apgalvojot, ka iesniegto jautājumu izlemšana neietilpst Tiesas kompetencē, jo šis strīds pilnībā ir valsts iekšējā lieta. Vienīgais ārvalsts elements, t.i., bērna pilsonība, [pēc valdības domām] ir Čenu laulātā pāra viltīga paņēmiena rezultāts, kas uzskatāms par ļaunprātīgu tiesību izmantošanu.

29. Šobrīd nepievērsīšos šim pēdējam aspektam, jo uzskatu, ka tā analīze varētu kļūt skaidrāka pēc prejudiciālo jautājumu izskatīšanas pēc būtības (skat. zemāk 108. un turpmākos punktus).

30. Tomēr, izskatot iebildumu par to, ka strīds ir dalībvalsts iekšēja lieta, atgādinu, ka Apvienotā Karaliste uzskata, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas nekad nav izmantojušas ar Līgumu piešķirtās tiesības brīvi pārvietoties, jo tās nekad nav izbraukušas no Apvienotās Karalistes, lai dotos uz citu dalībvalsti. Tādējādi nepastāv tādi ārvalsts elementi, kas padara Kopienas tiesības par piemērojamām attiecībā uz pieteikumiem saņemt uzturēšanās atļaujas.

31. Tomēr uzskatu, ka šis iebildums nav atbalstāms.

32. Pirmkārt, atgādinu, ka atbilstoši Kopienas pastāvīgajai judikatūrai dalībvalsts pilsonība, kas atšķiras no tās dalībvalsts pilsonības, kurā persona uzturas, ir pietiekams elements, lai piemērotu Kopienas tiesību normas, neskatoties uz to, ka persona, kas atsaucas uz šīm normām, nekad nav šķērsojusi tās dalībvalsts robežu, kurā tā uzturas⁵.

5 — Skat., piemēram, 1998. gada 27. septembra spriedumu lietā 235/87 *Matteucci* (*Recueil*, 5589. lpp.) par Beļģijā dzimušu, dzīvojošu un strādājošu Itālijas pilsoni, kurai ir tiesības būt nediskriminētai, saņemot profesionālās sagatavošanas stipendiju. Skat. arī zināmo 1975. gada 28. oktobra spriedumu lietā 36/75 *Rutili* (*Recueil*, 1219. lpp.), kurā Tiesa nolēma, ka Līguma 48. pants (tagad EKL 39. pants) jāpiemēro pasakumiem, kuri Francijas teritorijā ierobežoja pārvietošanās brīvību Itālijas darba ņēmējam, kas bija dzimis un dzīvoja Francijā, kur arī strādāja un veica arodbiedrības uzdevumus.

33. Pēc tam, kad spriedumā lietā *Garcia Avello* Tiesa noteica, ka "EKL 17. pantā paredzētās Eiropas Savienības pilsonības mērķis nav paplašināt Līguma materiālo piemērošanas jomu attiecībā uz dalībvalstu iekšējām situācijām, kam nav nekādas saiknes ar Kopienas tiesībām"⁶, tā paskaidroja, ka "šāda saikne tomēr pastāv gadījumā, ja [...] vienas dalībvalsts pilsoņi likumīgi uzturas citas dalībvalsts teritorijā"⁷, neskatoties uz to, vai tie ir izmantojuši Līgumā paredzētās tiesības uz brīvu pārvietošanos, vai arī, kā minētajā lietā, kopš piedzimšanas uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī.

34. Līdz ar to Katrīnas Īrijas pilsonība ir pietiekams elements, lai neuzskatītu, ka strīds starp viņu un viņas māti, no vienas puses, un *Secretary of State*, no otras puses, attiecas tikai uz Lielbritānijas tiesisko regulējumu.

35. Iespējams, ka pie atšķirīga secinājuma varētu nonākt tikai tad, ja uzskatītu, ka Katrīnai *faktiski nav Īrijas pilsonības*, vai arī uzskatītu, ka nevar pamatoties uz viņas pilsonību strīdā pret Apvienoto Karalisti.

6 — 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā C-148/02 *Garcia Avello* (*Recueil*, I-11613. lpp., 26. punkts).

7 — Turpat, 27. punkts.

36. Tomēr lietas izskatīšanas gaitā ne iesniedzējtiesā, ne Tiesā nekad nav apšaubīta Katrinas Īrijas pilsonība, kā arī Apvienotās Karalistes valdība nav apstrīdējusi Īrijas valsts piešķirtās pilsonības likumību, balstoties uz starptautiskām vai Kopienas tiesībām.

37. Līdz ar to šādā situācijā neuzskatu par vajadzīgu izteikt jebkādu viedokli par tādas vispārējo starptautisko tiesību normas pastāvēšanu, saskaņā ar kuru nevienai valstij nav pienākuma atzīt pilsonību, ko cita valsts piešķirusi individam, kam nav reālas un efektīvas saiknes ar pilsonības valsti⁸.

38. Atgādinu, ka tiktāl, ciktāl tas attiecas uz Kopienas tiesību sistēmu, Tiesa spriedumos lietās *Micheletti*⁹ un *Kaur*¹⁰ apstiprināja, ka "saskaņā ar starptautiskajām tiesībām pilsonības iegūšanas un zaudēšanas priekšnosacījumu noteikšana ir katras dalībvalsts kompetencē"¹¹, tādējādi "nav pieļaujams, ka dalīb-

valsts tiesību akti [...] ierobežo citas dalībvalsts pilsonības piešķiršanu, izvirzot papildu nosacījumu šīs pilsonības atzīšanai attiecībā uz Līgumā paredzēto pamatbrīvību īstenošanu"¹².

39. Līdz ar to var secināt, ka, ņemot vērā Katrinas Īrijas pilsonību, prāva *Immigration Appellate Authority* principā ietilpst Līguma piemērošanas jomā un tādējādi Apvienotās Karalistes izteiktā iebilde par nepieņemamību ir jānoraida.

C — Par Katrinas uzturēšanās tiesībām

40. To pasakot un pievēršoties iepriekš norādīto [25. punkta a) apakšpunkts] jautājumu būtībai, pirmkārt, jānoskaidro, kādas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības Kopienas tiesiskajā regulējumā ir tādām bērnam kā Katrīna, kas ir vienas Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonē un kas jau kopš piedzimšanas dzīvo citā dalībvalstī.

8 — Šāda noteikuma apstiprinājumam saistībā ar diplomātiskās aizsardzības nosacījumiem jāatgādina labi zināmais Starptautiskās tiesas spriedums lietā *Nottebohm* [1955. gada 6. aprīļa spriedums lietā *Liechtenstein c. Guatemala, deuxième phase* (C.I.J. Recueil, 4. lpp., jo īpaši 20. un turpmākās lpp.).

9 — 1992. gada 7. jūlija spriedums lietā C-369/90 *Micheletti* (Recueil, I-4239. lpp.).

10 — 2001. gada 20. februāra spriedums lietā C-192/99 *Kaur* (Recueil, I-1237. lpp.).

11 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Micheletti*, 10. punkts; spriedums lietā *Kaur*, 19. punkts. Jāņem vērā, ka šis secinājums pilnībā saskan ar Starptautiskās tiesas judikatūru, atbilstoši kurai "[i]l appartient [...] à tout État souverain de régler par sa propre législation l'acquisition de sa nationalité" (iepriekš minētais spriedums lietā *Nottebohm*, 20. lpp.).

12 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Micheletti*, 10. punkts; spriedums lietā *Garcia Avello*, 28. punkts.

— Par to, vai nepilngadīgais var būt pārvietošanās un uzturēšanās tiesību subjekts

subjektam (tiesībspēja)¹⁵ un šīs pašas personas spēju veikt darbības, kas rada juridiskas sekas (rīcībspēja)¹⁶.

41. Šajā sakarā Īrijas valdība izsaka principiālu iebildumu, norādot uz to, ka Katrīna nevar izmantot Līgumā paredzētās pārvietošanās un uzturēšanās tiesības.

42. Ja esmu pareizi izpratis šīs valdības apsvērumu, tā uzskata, ka, ņemot vērā Katrīnas vecumu, viņa nav spējīga patstāvīgi izmantot tiesības izvēlēties uzturēšanās vietu un uzturēties šajā vietā¹³. Līdz ar to viņa nav uzskatāma par to tiesību subjektu, ko Direktīva 90/364 piešķir dalībvalsts pilsoņiem¹⁴.

43. Nepiekrītu šādam apsvērumam. Uzskatu, ka tas izriet no neskaidrības starp personas spēju būt pienākumu un tiesību

44. Apstāklis, ka nepilngadīgais nevar patstāvīgi izmantot tiesības, būtībā nenozīmē to, ka tam nepiemīt spēja būt par tiesību normas, uz kuru balstās šīs tiesības, adresātu.

45. Pamatojumam būtu jābūt pretējam, jo saskaņā ar vispārējo principu, kas kopējs dalībvalstu tiesību regulējumiem (un ne tikai), tiesībspēju iegūst līdz ar piedzimšanu, un līdz ar to pat nepilngadīgais kā tāds ir to tiesību subjekts, ko piešķir tiesību regulējums.

46. Fakts, ka nepilngadīgais nav spējīgs patstāvīgi tās izmantot, nemazina tā spēju būt par šo tiesību subjektu. Gluži pretēji — tieši tādēļ, ka tam ir šāds statuss, citas personas, kas noteiktas saskaņā ar tiesisko regulējumu (vecāki, aizbildnis u.c.), ir spējīgas īstenot tam piešķirtās tiesības nevis tādēļ,

13 — Būtībā bērns būtu "unable to assert a choice of residence in her own right".

14 — "While a minor, and unable to exercise a choice of residence, Catherine cannot be a "national" for the purposes of Art. 1 (1)".

15 — "Capacité de jouissance"; "Rechtsfähigkeit"; angļu valodas juridiskajā terminoloģijā "general" legal personality" (skat. Heldrich, A., Steiner, A. F., *Legal Personality, in International Encyclopedia of Comparative Law, vol. IV, Persons and Family*, Tübingen, Dordrecht etc., 1995, Chapter 2, Persons, 4. lpp.).

16 — "Handlungsfähigkeit"; "capacité d'exercice"; angļu valodas juridiskajā terminoloģijā "capacity" vai "active legal capacity" (skat. iepriekš minēto Heldrich, A., Steiner A. F., *Capacity, in International Encyclopedia of Comparative Law, vol. IV, 9. lpp.*).

ka tās ir šo tiesību subjekti, bet gan tādēļ, ka tās rikojas nepilngadīgā vārdā, kas ir vienīgais un patiesais šo tiesību subjekts.

un tostarp arī ārkārtīgi svarīgu pakalpojumu saņēmējs (piemēram, medicīnas pakalpojumi).

47. Šajā lietā Īrijas valdības apgalvojumu ne tikai neapstiprina neviens rakstisks elements, bet arī nepamato attiecīgo tiesību un brīvību būtību. Šis arguments šķiet pretējs mērķiem, kas noteikti attiecīgajās Līguma normās, t.i., EKL 49. pantā un turpmākajos pantos attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvību un EKL 18. pantā attiecībā uz Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesībām.

50. Šāda iemesla dēļ nepilngadīgais ir EKL 49. un turpmākajos pantos garantēto tiesību subjekts tiktāl, ciktāl tas ir pakalpojumu saņēmējs.

48. Runājot par EKL 49. pantu un turpmākajiem pantiem, ir skaidrs, ka viens no šajos pantos noteiktajiem mērķiem ir atvieglot tādu personu pārvietošanos, kam nepieciešams pārvietoties, lai saņemtu pakalpojumus¹⁷.

51. Atzīmēju, ka attiecībā uz uzturēšanās tiesībām EKL 18. pants, ko papildina Direktīvas 90/364 1. pants, garantē *ikvienam Savienības pilsonim*, kas atbilst noteiktiem priekšnosacījumiem, tiesības uzturēties jebkurā dalībvalstī pat tad, ja tas negrib vai nevar veikt jebkādu saimniecisku darbību.

49. Jānorāda, ka arī mazgadīgs nepilngadīgais var būt daudzu pakalpojumu saņēmējs

52. Ņemot vērā iepriekš minēto (43. un turpmākie punkti), nepastāv jebkāds iemesls liegt nepilngadīgajam tiesības, ko vispārējā kārtā visiem Savienības pilsoņiem piešķir Kopienas tiesību pamatnoteikumi, piemēram, EKL 18. pants. Līdz ar to, ja direktīvā paredzētie nosacījumi ir izpildīti, tad pat

17 — Kopienas pastāvīgā judikatūra noteic, ka arī pakalpojumu saņēmējs var atsaukties uz Līgumā paredzēto pakalpojumu sniegšanas brīvību (skat. šajā sakarā jo īpaši 1984. gada 31. janvāra spriedumu apvienotajās lietās 286/82 un 26/83 *Luisi un Carbone, Recueil*, 377. lpp., 16. punkts, un 1989. gada 2. februāra spriedumu lietā 186/87 *Cowan, Recueil*, 195. lpp., 15. punkts)

nepilngadīgajam kā saimnieciski neaktīvai personai ir tiesības brīvi uzturēties citā dalībvalstī, kas nav tā pilsonības valsts.

— Par uzturēšanās tiesību pastāvēšanu Katrīnas gadījumā

53. Turklāt tas ir skaidri apstiprināts Tiesas judikatūrā, saskaņā ar kuru nerodas jebkādas šaubas, ka arī nepilngadīgie var būt uzturēšanās tiesību subjekti. Piemēram, spriedumā lietā *Echternach* un *Moritz*¹⁸ Tiesa skaidri norādīja, ka nepilngadīgais, kas ir dēls darba ņēmējam, kurš tolaik bija izbraucis no uzņēmējas valsts, "saglabā tiesības izmantot Kopienas tiesību normas", kuras tam ļauj turpināt uzturēties šajā valstī, lai pabeigtu iesāktās mācības¹⁹.

54. Šāds risinājums nevar mainīties atkarībā no nepilngadīgā vecuma, jo tiktāl, ciktāl tiek piemērots attiecīgais princips, situācija saglabājas nemainīga.

55. Līdz ar to secinu, ka pat tāds mazgadīgs nepilngadīgais kā Katrīna ir pārvietošanās un uzturēšanās Kopienā tiesību subjekts.

56. Pēc šiem vispārēja rakstura apsvērumiem jānoskaidro, vai konkrētajā gadījumā Katrīnai ir tiesības uzturēties i) kā pakalpojumu saņēmējai Direktīvas 73/148 izpratnē, vai ii) balstoties uz EKL 18. pantu un Direktīvu 90/364.

57. i) Jau sākotnēji norādu, ka Katrīnas tiesības ilgstoši uzturēties Apvienotajā Karalistē nevar balstīties uz viņas kā bērnu aprūpes un medicīnisko pakalpojumu saņēmējas statusu (skat. iepriekš 19. punktu).

58. Tiktāl, ciktāl tas attiecas uz pirmo pakalpojumu kategoriju, pat neņemot vērā pastāvošās grūtības noteikt, kas ir attiecīgo pakalpojumu saņēmējs, kas būtībā varētu būt viņas māte, no lietas materiāliem izriet, ka attiecīgie pakalpojumi netiek sniegti pagaidu kārtībā, bet gan pastāvīgi un nepārtraukti.

59. Tomēr, kā uz to pareizi norādīja Komisija, Kopienas judikatūra jau pirms ilgāka laika ir paskaidrojusi, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība nav attiecināma uz "darbībām,

18 — 1989. gada 15. marta spriedums apvienotajās lietās 389/87 un 390/87 *Echternach* un *Moritz* (*Recueil*, 723. lpp.).

19 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Echternach* un *Moritz*, 21. punkts. Lietā tika izskatīta Padomes 1968. gada 15. oktobra Regula (EEK) Nr. 1612/68 par darba pēmeju brīvu pārvietošanos Kopienā (OV L 257, 2. lpp.), kuras 12. pants nosaka — "ja dalībvalsts pilsoņa, kas ir vai ir bijis nodarbināts citā dalībvalstī, bērni uzturas tās teritorijā, viņus uzņem vispārējās izglītības, mācekļa un profesionālās izglītības programmās ar tādēļ pašiem nosacījumiem kā minētās valsts pilsoņus".

kas tiek veiktas pastāvīgi vai jebkurā gadījumā bez paredzamām termiņa beigām”²⁰, jo šādā gadījumā ir piemērojami Līguma noteikumi attiecībā uz brīvību veikt uzņēmējdarbību. Pirmkārt, jānorāda, ka tas, kas attiecas uz pakalpojumu sniedzēju, vēl lielākā mērā attiecas uz pakalpojumu saņēmēju, kas var atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību vienīgi tad, ja tas nevēlas uz nenoteiktu laiku apmesties uzņēmējā valstī²¹.

60. Tomēr Katrīnas ilgtermiņa uzturēšanās tiesības arī nevar balstīties uz iespējamiem medicīnas pakalpojumiem. Šādi pakalpojumi sava rakstura dēļ tiek sniegti pagaidu kārtībā. Tādējādi, ja Katrīna patiešām būtu pakalpojumu saņēmēja (lietas materiālos nav skaidras norādes uz to), viņa varētu uzturēties Apvienotajā Karalistē tikai uz laiku, kas tai vajadzīgs, lai saņemtu ārstniecības pakalpojumus, balstoties uz Direktīvas 73/148 4. panta 2. punkta pirmajā daļā skaidri norādīto.

61. Citiem vārdiem sakot, viņa varētu prasīt tiesības uz *pagaidu* uzturēšanos, kas atbilst “*laikposmam, kurā tiek sniegti pakalpojumi*”, bet viņa nevarētu saņemt ilgtermiņa uzturēšanās atļauju saskaņā ar iepriekš minēto direktīvu.

62. ii) Lidz ar to jāizvērtē, vai Katrīnai ir tiesības uzturēties Apvienotajā Karalistē saskaņā ar EKL 18. pantu un Direktīvu 90/364.

63. Atgādinu, ka EKL 18. pants piešķir ikvienam Savienības pilsonim tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko paredz Līgums un no tā izrietošās tiesību normas.

64. Šīs lietas mērķiem attiecīgie ierobežojumi un nosacījumi ir noteikti Direktīvā 90/364.

65. Jo īpaši 1. pants, piešķirot “uzturēšanās tiesības dalībvalstu pilsoņiem, kam nav šādu tiesību saskaņā ar citiem Kopienas tiesību aktu noteikumiem”, paredz nosacījumu, ka “šiem pilsoņiem un to ģimenes locekļiem uzņēmējā dalībvalstī ir pilna apdrošināšana slimības gadījumiem un ir pietiekami daudz līdzekļu, lai neklūtu par apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, kamēr tie šajā valstī uzturas”.

66. Kā redzams no iesniedzējtiesas rīkojuma, Katrīnai ir atbilstoša apdrošināšana slimības gadījumiem un tai ir pietiekami daudz

20 — 1988. gada 15. oktobra spriedums lietā 196/87 *Steymann* (*Recueil*, 6159. lpp., 16. punkts).

21 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Steymann*, 17. punkts, un 1997. gada 17. jūnija spriedums lietā C-70/95, *Sodemare* u.c. (*Recueil*, I-3395. lpp., 38. punkts).

ģimenes locekļu līdzekļu, lai viņa nekļūtu “par apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, kamēr [viņa] šajā valstī uzturas”.

pieprasa, lai personām, kas izmanto šīs tiesības, “[..] ir pietiekami daudz līdzekļu”²².

67. Līdz ar to var secināt, ka abi direktīvas izvirzītie nosacījumi ir izpildīti.

71. Turklāt vēl jo mazāk varētu domāt, ka šāds ierobežojums atbilst direktīvas mērķiem.

68. Tomēr valdībām, kas iestājušās lietā, ir cits viedoklis: tās uzskata, ka Kātrīna nav finansiāli patstāvīga, jo viņas rīcībā esošos finanšu līdzekļus patiesībā nodrošina viņas māte.

72. Šī direktīva tika pieņemta ar mērķi paplašināt visu Savienības pilsoņu brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesību ietvarus, ievērojot noteiktus ierobežojumus, kas noteikti, lai neradītu “pārmērīgu apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts finansēm” (skat. preambulas ceturto apsvērumu).

69. Atbilstoši šo valdību uzskatiem Direktīvā 90/364 noteiktās uzturēšanās tiesības ir attiecināmas tikai uz personām, kuru *pašu rīcībā* (“*in [their] own right*”, kā norāda Īrijas valdība) ir peļņa vai ienākumi, kas tām nodrošina pietiekami daudz līdzekļu.

73. Pēc tam, kad Māstrihtas Līgums ieviesa EK līguma 8.A pantu, kas pēc grozījumiem kļuva par EKL 18. pantu, tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos tika pasludinātas par Savienības pilsoņu pamattiesībām, lai gan tās (cita starpā) ir pakļautas Direktīvā 90/364 noteiktajiem ierobežojumiem un nosacījumiem.

70. Tomēr, kā to pareizi norāda Komisija, jāatzīst, ka šāds uzturēšanās tiesību ierobežojums nav atrodams direktīvā, kas tikai

22 — Franču valodā “*Disposent* [...] de ressources suffisantes”, angļu valodā “*have sufficient resources*”, vācu valodā “*über ausreichende Existenzmittel verfügen*”, spāņu valodā “*dispongan* [...] de recursos suficientes” (izcēlums mans).

74. Lidz ar to šajā jaunajā kontekstā šī direktīva kļūst par tiesību aktu, kas *ierobežo* pamattiesību izmantošanu. Tādēļ tajā noteiktie nosacījumi ir šauri interpretējami, tādā pašā veidā kā visi izņēmumi un ierobežojumi, kas tiek piemēroti attiecībā uz Līgumā paredzētajām brīvībām. Tādējādi nevar apšaubīt, ka tās teksts būtu interpretējams plaši, iekļaujot tādu skaidri neparedzētu nosacījumu, kādu min valdības, kas iestājušās lietā.

75. Tomēr tas nav viss. Spriedumā lietā *Baumbast* un *R Tiesa* atzina, ka "Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesību izmantošana var tikt pakārtota dalībvalstu legītimajām interesēm"²³, "tomēr minēto ierobežojumu un nosacījumu piemērošana jāveic, ievērojot Kopienų tiesībās noteiktos ierobežojumus un atbilstoši šo tiesību vispārējiem principiem, jo īpaši samērīguma principam. Tas nozīmē, ka valsts pasākumiem, kas veikti šajā sakarā, jābūt piemērotiem un vajadzīgiem šī mērķa sasniegšanai"²⁴.

76. Izskatās, ka Apvienotās Karalistes un Īrijas valdības piedāvātā direktīvas interpretācija varētu radīt *nevajadzīgu* ierobežojumu direktīvas izvirzītajiem mērķiem.

77. Būtībā ir svarīgi nodrošināt, lai Savienības pilsoņi, kas izmanto pārvietošanās brīvību, neklūst par apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts finansēm. Līdz ar to, kaut gan šāda mērķa sasniegšanai ir nepieciešams, lai tiem "ir" pietiekami finanšu līdzekļi, turpretim nav nepieciešams paredzēt papildu nosacījumu, kas turklāt ir grūti definējams, kas paredz to, ka šiem līdzekļiem jāatrodas attiecīgās personas tiešā rīcībā.

78. Visbeidzot, uzskatu, ka Tiesai uz iesnie-dzējtiesas uzdoto jautājumu jāatbild, ka mazgadīgs nepilngadīgais, kas ir Savienības pilsonis, kam ir pilna apdrošināšana slimības gadījumiem uzņēmējā dalībvalstī un kuram, neskatoties uz to, ka līdzekļi vai ienākumi neatrodas tā tiešā rīcībā, ir pieteikoši daudz ģimenes locekļiem piederošu līdzekļu, lai neklātu par aprūtinājumu uzņēmējas dalīb-valsts finansēm, izpilda Direktīvas 90/364 1. pantā paredzētos nosacījumus un līdz ar to tam ir tiesības uzturēties uz nenoteiktu laiku dalībvalsts teritorijā, kura nav tā pilsonības valsts.

D — *Par mātes uzturēšanās tiesībām*

79. Tagad pievērsīšos jautājumam par Katriņas mātes uzturēšanās tiesībām.

23 — 2002. gada 17. septembra spriedums lietā C-413/99 *Baumbast un R* (*Recueil*, I-7091. lpp., 90. punkts).

24 – 91. punkts. Šajā pašā sakārā skat. 1993. gada 2. augusta spriedumu apvienotajās lietās C-259/91, C-331/91 un C-332/91 *Allué u.c. (Recueil, I-4309. lpp., 15. punkts)*.

80. Manuprāt, ir neapšaubāmi, ka Čena kā trešās valsts pilsonē nevar atsaukties uz uzturēšanās tiesībām, ko *Savienības pilsoņiem* piešķir Direktīvas 78/148 1. panta 1. punkta b) apakšpunkts (skat. iepriekš 4. punktu) un Direktīvas 90/364 1. panta 1. punkts (skat. iepriekš 6. punktu).

— Par tiesību pastāvēšanu “apgādājamam” ģimenes loceklim

81. Nemot vērā minēto, tāpat nevar uzskatīt, ka Čena varētu atsaukties uz uzturēšanās tiesībām, kas paredzētas Direktīvas 73/148 1. panta 1. punkta d) apakšpunktā un Direktīvas 90/364 1. panta 2. punkta b) apakšpunktā Savienības pilsoņu, kuriem ir uzturēšanās tiesības, augšupējiem radniekiem, kuri ir “apgādājami”, neatkarīgi no to pilsonības.

82. Kopienas judikatūrā tiek precizēts, ka “apgādājamais” ģimenes loceklis ir tāds, kas *savu materiālo vajadzību apmierināšanai ir atkarīgs no līdzekļiem*, ko tam dod cits ģimenes loceklis²⁵.

83. Protams, tas nav attiecināms uz šo gadījumu, jo Čena ir finansiāli patstāvīga, turklāt tieši viņa apmierina meitas materiālās vajadzības.

84. Tāpat nevar secināt, atšķirīgi no iesnie dzērties ieteikuma, ka apgādājamā ģimenes locekļa jēdziens attiecas arī uz tādām personām, kas ir “emocionāli atkarīgas” no Savienības pilsoņa, kam ir uzturēšanās tiesības, vai tādām personām, kuru tiesības uzturēties dalībvalstī ir “atkarīgas” no šī Savienības pilsoņa tiesībām.

85. Pat ja neņemtu vērā tikko minēto Tiesas judikatūru, jāatzīmē, ka tikai angļu valodā tiek lietots tāds neitrāls termins kā “*dependent*”, turpretim, kā to pareizi norāda Komisija, visās citās valodu versijās lietotais termins viennozīmīgi attiecas uz *materiālu atkarību*.

86. Tādējādi šajā lietā, neskatoties uz to, ka nevar apšaubīt emocionālo saikni, kas pastāv starp māti un viņas meitu, un neskatoties uz faktu, ka iespējamās mātes uzturēšanās tiesības ir saistītas ar meitas tiesībām, Čenu nevar uzskatīt par Katrīnas “ģimenes loekli, kas ir apgādājams” iepriekšminētās direktīvas izpratnē.

25 — 1987. gada 18. jūnija spriedums lietā 316/85 CPAS *di Courcelles/Lebon* (Recueil, 2811. lpp., 22. punkts).

87. Līdz ar to uzskatu, ka ne Direktīva 73/148, ne Direktīva 90/364 tieši nepiešķir Čenai ilgtermiņa uzturēšanās tiesības Apvienotajā Karalistē.

— Par atvasināto uzturēšanās tiesību esamību

88. Ņemot vērā iepriekš minēto, atliek izvērtēt, vai Ketrīnas māte var atsaukties uz uzturēšanās tiesībām, kas izriet no viņas meitas uzturēšanās tiesībām.

89. Vispirms jānorāda, ka, manuprāt, uz šādu jautājumu būtu jāatbild apstiprinoši.

90. Uzskatu, ka pretējs secinājums būtu acīmredzami pretrunā nepilngadīgā interesēm un prasībai ievērot ģimenes dzīves neaizskaramību. Bet galvenokārt tas liegtu Ketrīnai jebkādu iespēju efektīvi izmantot ar Līgumu piešķirtās uzturēšanās tiesības — tā kā viņa acīmredzami nevarētu viena pati uzturēties Apvienotajā Karalistē, viņa gala rezultātā nevarētu izmantot šīs tiesības.

91. Šķiet, ka līdzīgi apsvērumi ir ietekmējuši arī Kopienas judikatūru. Spriedumā lietā *Baumbast* un *R* Tiesa atzina — “ja bērniem

ir uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī”, Kopienas tiesības “ļauj vecākiem [...], kas ir bērnu apgādnieki, *neatkarīgi no to pilsonības*, uzturēties kopā ar bērniem, lai atvieglotu šādu tiesību izmantošanu”²⁶. Nepārprotami, ja šāds secinājums ir piemērojams tādā lietā kā iepriekš minētā lieta par bērniem skolas vecumā, vēl jo vairāk tas ir attiecināms uz tāda mazgadīga bērna kā Ketrīna gadījumu.

92. Iepriekš minētās judikatūras loģiskais pamatojums neapšaubāmi ir prasība aizsargāt *nepilngadīgā intereses*, ņemot vērā apstākli, ka tieši šīs ir mērķis, kuru jāsasniedz, piešķirot vecākiem (vai apgādniekam) tiesības izvēlēties nepilngadīgā vārdā tā uzturēšanās vietu.

93. Ja Ketrīnas mātei liegtu tiesības uzturēties Apvienotajā Karalistē, tad māte Ketrīnas vārdā varētu izmantot tiesības apmesties uz dzīvi šīs valsts teritorijā vienīgi klaji pretēji viņas meitas interesēm, jo šādā gadījumā mātei būtu jāpamet bērns.

26 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Baumbast* un *R*, 75. punkts (izcēlums mans). Šī lieta ir par vecāku, kam ir Amerikas Savienoto Valstu pilsonība.

94. Tādējādi šī paša iemesla dēļ minētais atteikums ir pretrunā arī ar ECTK 8. pantā noteikto principu par tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību²⁷, ko Tiesa atzīst par nozīmīgu pamatvērtību²⁸.

95. Līdz ar to, lai izvairītos no šādām sekām, Čenai vienkārši vajadzētu atteikties izmantot meitas tiesības apmesties uz dzīvi Apvienotajā Karalistē. Tomēr tas nozīmē, ka — pretēji iepriekš minētajai Kopienas judikatūrai — Īrijas pilsonei Katrīnai saskaņā ar EKL 18. pantu un Direktīvu 90/364 piešķirtās tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties būtu nevis “veicinātas”, bet gan tām tiktu atņemta jebkāda lietderīga iedarbība.

96. Šī viena iemesla dēļ uzskatu, ka Katrīnas māte var atsaukties uz uzturēšanās tiesībām, kas izriet no viņas meitas tiesībām.

— Par aizliegumu diskriminēt pilsonības dēļ

97. Turklāt šķiet, ka uzturēšanās tiesību piešķiršanas Čenai noteicošs pamats atro-

dams EKL 12. pantā, kas, piemērojot šo Līgumu, aizliedz jebkādu diskrimināciju pilsonības dēļ.

98. Būtībā uzskatu, ka šajā lietā visi minētās normas piemērošanas nosacījumi ir ievēroti.

99. Pirmkārt, izskatāmais strīds bez šaubām ietilpst Līguma piemērošanas jomā, jo tas attiecas uz Savienības pilsones tiesībām uzturēties dalībvalsts teritorijā saskaņā ar EKL 18. pantu un Direktīvu 90/364; tas pats ir sakāms attiecībā uz mātes uzturēšanās tiesībām, kas, kā jau iepriekš konstatējām, ir nedalāmi saistītas ar meitas tiesībām.

100. Turklāt jāatgādina, ka no pastāvīgās judikatūras izriet, ka diskriminācijas aizliegums “pieprasa, lai vienādās situācijās netiktu piemērota atšķirīga attieksme un atšķirīgās situācijās netiktu piemērota vienlīdzīga attieksme”²⁹.

27 — Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā skat. 1991. gada 18. februāra spriedumu lietā *Moustaquim/Belģija*, 1996. gada 19. februāra spriedumu lietā *Gill/Sveice*, 1996. gada 28. novembra spriedumu lietā *Ahmuti/Nīderlande*, 2000. gada 11. jūlija spriedumu lietā *Ciliz/Nīderlande*, 2000. gada 21. decembra spriedumu lietā *Sen/Nīderlande*; visi publicēti Interneta mājas lapā <http://hudoc.echr.coe.int> elektroniskajā ECT judikatūras krājumā.

28 — Skat., jo īpaši, 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-60/00 *Carpenter (Recueil, I-6279. lpp., 41.–45. punkts)*.

29 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Garcia Avello*, 31. punkts.

101. Lietas izskatīšanas gaitā un jo īpaši tiesas sēdē noskaidrojās, ka tad, ja Katrīna būtu Lielbritānijas pilsone³⁰, viņas mātei pat kā trešās valsts pilsoni būtu tiesības kopā ar meitu palikt Apvienotajā Karalistē.

102. Tas nozīmē — ja citi faktiskie apstākļi būtu vienādi un līdz ar to būtu "vienādas situācijas", tad meitas pilsonības dēļ tiktu piemērota labvēlīga attieksme pret mātes uzturēšanās atļaujas pieteikumu.

103. Nav neviena objektīva iemesla, kas izskatāmajā lietā attaisnotu atšķirīgu attieksmi.

104. Ja trešās valsts pilsoni, kas ir bērns, kurš ir anglis, māte, pamatojoties vienīgi uz šo faktu, ir tiesības palikt Apvienotajā Karalistē, tad šāds statuss rodas mātes nozīmīgās lomas bērna aprūpē un audzinā-

šanā dēļ un vispārēji balstās uz ģimenes un ģimenes vienotības aizsardzību.

105. Šādi apsvērumi tomēr ir vienlīdzīgi attiecināmi uz šo gadījumu, kurā bērns, kas, neskatoties uz to, ka tas nevar izmantot uzturēšanās tiesības, kas izrietētu tieši no Lielbritānijas pilsonības, tik un tā ir tiesīgs ilgstoši uzturēties Apvienotajā Karalistē, balstoties uz savu Savienības pilsonību. Būtībā ir pilnībā skaidrs, ka mātes neaizvietojamā loma mazgadīga nepilngadīgā aprūpē un audzināšanā nav jebkādā veidā atkarīga no bērna pilsonības.

106. Tādēļ jāsecina, ka, nepastāvot objektīviem iemesliem, kas varētu attaisnot atšķirīgo attieksmi pret mātes iesniegto pieteikumu piešķirt uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz sava bērna pilsonību, attiecīgie Lielbritānijas pasākumi pretēji EKL 12. pantā noteiktajam diskriminē pilsonības dēļ.

— Nobeiguma apsvērumi

107. Līdz ar to izsaku priekšlikumu Tiesai atbildēt uz iesniedzējtiesas jautājumu šādi: lēmums, ar kuru dalībvalsts iestādes noraidīja ilgtermiņa uzturēšanās atļaujas pieteikumu, ko iesniedza nepilngadīga Savienības

30 — Šāds pieņēmums ir pilnībā reālistisks; būtībā ir pietiekoši, ja otrajam no vecākiem būtu Lielbritānijas pilsonība vai tam, pat ja tas ir ārvalstu pilsonis, būtu tiesības ilgstoši uzturēties Apvienotajā Karalistē (*Section 1. British Nationality Act 1981*: skat. Apvienotās Karalistes iesniegtos rakstveida apsvērumus, 8. punkts).

pilsona, kam ir uzturēšanās tiesības šajā pašā dalībvalstī, māte, ne tikai padara par neefektīvām EKL 18. pantā un Direktīvas 90/364 1. pantā nepilngadīgajam atzītās tiesības, bet arī rada diskrimināciju pilsonības dēļ, ko aizliedz EKL 12. pants.

prātīgi vai krāpnieciski izmanto Kopienu tiesības, lai apietu valsts tiesību aktus³¹.

110. Šajā lietā tiek apgalvots, ka ir notikusi ļaunprātīga tiesību izmantošana, kas varētu ietekmēt šīs lietas iznākumu.

E — Par ļaunprātīgu tiesību izmantošanu

108. Kā jau iepriekš norādīju (skat. iepriekš 28. un turpmākos punktus), Apvienotās Karalistes valdība tāpat atsaucās uz faktu, ka Čenu laulātais pāris nolēma dzemdēt meitu Ziemeļīrijas teritorijā ar nepārprotamu nodomu iegūt meitai Īrijas pilsonību un līdz ar to arī uzturēšanās tiesības citā Kopienas dalībvalstī. Tādējādi Katrīnas Īrijas pilsonībai ir “neīsts” raksturs, jo tā iegūta vecāku precīzi izplānotu darbību rezultātā, kuru mērķis bija iegūt uzturēšanās tiesības Kopienā.

109. Tomēr no Tiesas judikatūras izriet, ka dalībvalstij ir tiesības veikt pasākumus, lai novērstu to, ka ieinteresētās personas, izmantojot Līgumā paredzētās iespējas, ļaun-

111. Tomēr nepiekrītu šim secinājumam, pat neskatoties uz vispārēja rakstura atrunām attiecībā uz tādu jēdzienu ieviešanu Kopienas līmenī, kuri ir strīdus jautājums valsts tiesību sistēmās un kuru definīcija ir vēl neskaidrāka.

112. Tomēr, pat ņemot vērā Apvienotās Karalistes argumentāciju, šķiet, ka attiecību starp Kopienu tiesībām un dalībvalstu tiesībām sistēma, kāda tā ir noteikta jau vairākas desmitgades Tiesas judikatūrā, katrā ziņā nozīmē, ka tikai izņēmuma gadījumos Līgumā noteiktu tiesību izmantošanu var uzskatīt par ļaunprātīgu izmantošanu, jo valsts tiesību normas nepiemērošanu, atsaucoties uz Kopienu tiesību aktos piešķirtām tiesībām, var uzskatīt par Kopienu tiesību pārākuma principa parastām sekām.

31 — Skat. 1999. gada 9. marta spriedumu lietā C-212/97 *Centros* (*Recueil*, I-1459. lpp., 24. punkts) un Tiesas plašo judikatūru šajā sakarā.

113. Apstākļi, ka persona, vēloties apiet tai neizdevīgu valsts tiesību normu, apzināti nostāda sevi situācijā, kuras rezultātā savā labā iegūst no Kopienu tiesībām izrietošas tiesības, *pats par sevi* nav pietiekams pamats uzskatīt, ka attiecīgie Kopienu tiesību noteikumi nav piemērojami³².

114. Lai runātu par iespējamu ļaunprātīgu tiesību izmantošanu, ir jābūt "objektīviem apstākļiem", no kuriem izriet, ka, "neskatoties uz Kopienu tiesību normās paredzētu nosacījumu formālu ievērošanu, šo normu *mērķis netika sasniegts*"³³. Citiem vārdiem sakot, jāpārlicinās, vai attiecīgā persona, atsaucoties uz Kopienu tiesību normu, kas piešķir attiecīgās tiesības, ir pārkāpusi tās jēgu un nozīmi.

115. Tādēļ būtībā ir jāpārbauda, vai tiek vai netiek sagrozīti *Kopienu tiesību normas*, kas piešķir attiecīgās tiesības, mērķi.

116. Šajā gadījumā uzskatu, ka šādi apstākļi nepastāv. Neuzskatu, ka Čenu laulātā pāra rīcību var uzskatīt par "valsts tiesību apiešanu, ko *ļaunprātīgā vai krāpnieciskā veidā* veikuši Savienības pilsoņi, atsaucoties uz Kopienu tiesībām"³⁴.

117. Patiešām, Čena, atsaucoties uz Līguma normām, kas piešķir uzturēšanās tiesības Katrinai un tātad arī viņai pašai kā bērna mātei, gala rezultātā apiet Apvienotās Karalistes noteikumus, kas ierobežo uzturēšanās tiesības trešo valstu pilsoņiem.

118. Tomēr neuzskatu, ka tas ir saistīts ar jebkādu attiecīgo Kopienu tiesību normu mērķu sagrozišanu.

119. Tiesību normu par uzturēšanās tiesībām — jo īpaši EKL 18. panta, ko īsteno Direktīva 90/364 un apstiprina Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 45. pants — mērķis ir pilnīgi skaidrs. To mērķis ir novērst jebkādas ierobežojumus Savienības pilsoņu tiesībām pārvietoties un uzturēties, ievērojot

32 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Centros*, 27. punkts; daudz detalizētāk — ģenerālvokāta *La Pergola* [La Pergola] secinājumi šajā pašā lietā (*Recueil*, I-1461. un turpmākās lpp.).

33 — 2000. gada 14. decembra spriedums lietā *C-110/99 Emsland-Stärke* (*Recueil*, I-11569. lpp., 52. punkts). Šajā sakarā tāpat skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Centros*, 25. punkts, un 2002. gada 21. novembra spriedumu lietā *C-436/00 X un Y* (*Recueil*, I-10829. lpp., 42. punkts).

34 — Attiecībā uz Kopienu tiesību "ļaunprātīgas" izmantošanas jēdzienu skat. 2001. gada 27. septembra spriedumu lietā *C-63/99 Gloszczuk* (*Recueil*, I-6369. lpp., 75. punkts). Izcēlums mans.

vienu nosacījumu — tiem nav jāklūst par apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts finansēm.

kiem līdzekļiem sasniegtu mērķi, ko nodrošina Kopienų tiesību norma, t.i., bērna uzturēšanās tiesības.

120. Kad topošie vecāki nolemj, kā tas ir šajā gadījumā, ka nepilngadīgā bērna labklājībai nepieciešams iegūt Savienības pilsonību, lai varētu baudīt attiecīgās tiesības, jo īpaši EKL 18. pantā paredzētās tiesības apmesties uz dzīvi [konkrētā dalībvalstī], tad nav nekā "jaunprātīga" apstākli, ka, ievērojot tiesību aktus, tiek nodrošināts, ka bērns pēc tā piedzimšanas atbilst nosacījumiem, kas ļauj tam iegūt dalībvalsts pilsonību.

123. Tāpat arī fakts, ka mātei netiek piemērotas Lielbritānijas tiesību normas par trešo valstu pilsoņu uzturēšanos, nevar tikt uzskatīts par tiesību jaunprātīgas izmantošanas rezultātu. Kā var redzēt, šis rezultāts ir atbilstīgs attiecīgo Kopienų tiesību normu mērķiem un turklāt ir nepieciešams priekšnosacījums, lai sasniegtu šādu mērķi tiktāl, ciktāl tas nodrošina Savienības pilsoņiem tiesības brīvi uzturēties dalībvalsts teritorijā.

121. Līdzīgi nevar uzskatīt par "jaunprātīgiem" vecāku centienus nodrošināt, lai viņu meita var izmantot likumīgā ceļā iegūtas uzturēšanās tiesības un attiecīgi saņemt atļauju uzturēties ar viņu tajā pašā uzņēmējā valstī.

124. Faktiski problēma, ja to vispār var nosaukt par problēmu, ir Īrijas tiesību aktos noteiktais pilsonības piešķiršanas kritērijs — *iūs soli*³⁶, kas rada tādas situācijas kā šajā lietā.

122. Šī nav lieta par personām, "kas jaunprātīgi vai krāpnieciski izmanto Kopienų tiesību normas"³⁵, sagrozot šo tiesību normu nozīmi un mērķus, bet gan par personām, kas pārzina Kopienų tiesībās paredzēto brīvību saturu un izmanto tās, lai ar tiesis-

125. Lai izvairītos no šādām situācijām, varētu mikstināt minēto kritēriju, papildinot to ar nosacījumu par konkrētā no vecākiem

36 — No otras puses, šajā lietā ir mazsvarīgs apstāklis, ka "teritorija", uz ko attiecas *iūs soli* princips, t.i., Belfāstas pilsēta, vēsturisku notikumu rezultātā Īrijas salā nav pakļauta Īrijas (*Éire*) suverēnai varai, bet gan Apvienotajai Karalistei. Būtībā izskatāmais problēmjautājums būtu tāds pats, ja bērns būtu piedzimis Īrijas (*Éire*) teritorijā un pēc tam kopā ar māti būtu pārcēlies uz Belfāstu vai Kārdifu.

35 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Gloszczuk*, 75. punkts.

stabilu dzīvesvietu Īrijas salas teritorijā³⁷. Taču šāds papildu nosacījums Īrijas tiesību aktos nav noteikts vai, jebkurā gadījumā, Katrīnai nebija piemērojams.

126. Atkārtotju, ka šādos apstākļos Katrīnai vai viņas mātei nevar pārmest to, ka tās likumīgi izmantojušas iespējas un tiesības, ko tām piešķir Kopienas tiesības.

127. Turklāt, ja piekristu Apvienotās Karalistes argumentam, tad aizdomas par ļaunprātīgu izmantošanu varētu rasties gandrīz vienmēr, kad *ar nodomu* tiek iegūta dalībvalsts pilsonība. Rastos paradoksāla situācija, kurā no Savienības pilsonības izrietošo tiesību izmantošana būtu pakārtota priekšnosacījumam [..], ka šāda pilsonība bija jāiegūst bez nodoma.

128. Bet tas būtu līdzvērtīgi tam, ka "tiek ierobežotas citas dalībvalsts pilsonības piešķiršanas sekas, nosakot papildu priekšnosacījumu šīs pilsonības atzīšanai saistībā ar Līgumā noteikto pamatbrīvību izmantošanu". Kā Tiesa to jau ir skaidrojusi, Kopienas tiesības to nepieļauj³⁸.

129. Uzskatu, ka atbildi uz Tiesai uzdotajiem iesniedzējtiesas jautājumiem nevar ietekmēt apstāklis, ka Čenu laulātais pāris nodrošināja meitas piedzimšanu Ziemeļīrijas teritorijā tieši tāpēc, lai viņa iegūtu Īrijas pilsonību un līdz ar to arī uzturēšanās tiesības Apvienotajā Karalistē, kā arī citās Kopienas dalībvalstīs.

F — *Par tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību*

130. Tā kā iepriekš atzīts, ka Kopienas tiesības piešķir Katrīnai tiesības apmesties uz dzīvi Apvienotajā Karalistē un tiesības mātei uzturēties kopā ar meitu, uzskatu, ka nav nepieciešams izskatīt jautājumu par

37 — Kā jau iepriekš norādīju, tas ir paredzēts 1998. gada 10. aprīlī Belfāstā noslēgtā *Agreement between the government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the government of Ireland* 1. pantā un 2. pielikumā. Faktiski 1. panta vi) punkts paredz, ka abas valdības "recognise the birthright of all the people of Northern Ireland to identify themselves and be accepted as Irish or British, or both, as they may so choose, and accordingly confirm that their right to hold both British and Irish citizenship is accepted by both Governments and would not be affected by any future change in the status of Northern Ireland". Savukārt 2. pielikums īpaši norāda, ka 1. panta mērķiem "the people of Northern Ireland" nozīmē "all persons born in Northern Ireland and having, at the time of their birth, at least one parent who is a British citizen, an Irish citizen or is otherwise entitled to reside in Northern Ireland without any restriction on their period of residence" (izcēlums mans).

38 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Micheletti*, 10. punkts, un spriedumu lietā *Kaur*, 19. punkts.

valsts pasākumu atbilstību Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai. Būtībā veiktā Līguma interpretācija pilnīgi atbilst Eiropas Cilvēka tiesību un

pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pantā noteiktajam, jo īpaši — prasībai par ģimenes dzīves neaizskaramību (skat. iepriekš 94. punktu).

V — Secinājums

131. Tādēļ piedāvāju Tiesai atbildēt uz *Immigration Appellate Authority of Hatton Cross* iesniegtajiem jautājumiem šādi:

- “1) Mazgadīgs nepilngadīgais, kas ir Savienības pilsonis, kam ir pilna apdrošināšana slimības gadījumiem uzņēmējā dalībvalstī un kuram, neskatoties uz to, ka tā tiešā rīcībā nav ienākumu vai peļņas, ir pietiekoši daudz vecāku rīcībā esošu līdzekļu, lai nekļūtu par apgrūtinājumu uzņēmējas dalībvalsts finansēm, atbilst Padomes 1990. gada 28. jūnija Direktīvas 90/364/EEK par uzturēšanās tiesībām 1. pantā paredzētajiem nosacījumiem, un tādējādi tam ir tiesības uzturēties uz nenoteiktu laiku dalībvalsts teritorijā, kura nav tā pilsonības valsts.
- 2) Lēmums, ar kuru dalībvalsts iestādes noraida ilgtermiņa uzturēšanās atļaujas pieteikumu, ko iesniegusi nepilngadīga Savienības pilsoņa, kam ir uzturēšanās tiesības šajā dalībvalstī, māte, ne tikai padara par neefektīvām EKL 18. pantā un Direktīvas 90/364 1. pantā nepilngadīgajam atzītās tiesības, bet arī rada diskrimināciju pilsonības dēļ, ko aizliedz EKL 12. pants.”